

MARIATERESA
DI LASCIA

PREKLAD PETER BILY

Mariateresa Di Lascia CESTA TIENMI

Preklad tejto knihy vo forme štipendia podporil
Fond na podporu umenia.

u. fond
na podporu
umenia

Ďakujeme vám, že ste si kúpili túto knižku,
lebo dobré príbehy žijú vtedy, keď ich čítame.
Kniha, ktorú držíte v rukách, vyšla aj
vďaka nášmu spojeniu s 582, s. r. o.

582

Mariateresa Di Lacsia
CESTA TIEŇMI

COPYRIGHT © Giangiacomo Feltrinelli Editore, 1995

First published as **Passaggio in ombra** in January 1995
by Giangiacomo Feltrinelli Editore, Milan, Italy

TRANSLATION © Peter Bilý, 2018

REDAKCIA A KOREKTÚRY Martina Kubealaková

OBÁLKA © Barbora Šajgalíková

FOTOGRAFIA *The Three Graces* by George Platt Lynes © George
Platt Lynes Estate. From the Collections of the Kinsey Insti-
tute, Indiana University. All rights reserved.

SLOVAK EDITION © INAQUE, 2018

ISBN 978-80-89737-92-5

ISBN E-BOOK 978-80-89737-93-2

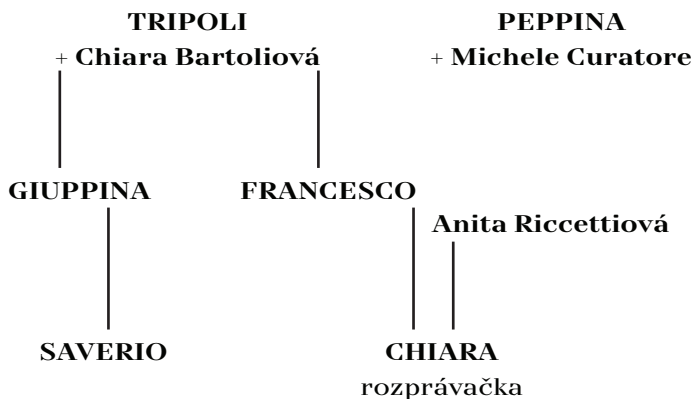
**MARIATERESA
DI LASCIA**

**CESTA
TIEÑMI**

INAQUE

RODOKOMENŇ D'AURIOVCOV A ZOZNAM POSTÁV

Alfonso Gregante – Giuppinin manžel, majiteľ baru

Faluccia – Mariannina matka

Giovanni Cantalupa – bratranec Francescovej matky, s ktorým má Faluccia nemanželské dieťa

Maurino – Chiarin kamarát

Marianna – Sciarmanova manželka

Mariuccia Nicodemiová – Tripoliho druhá žena

Renzo Riccetti – Anitin brat

Rocco Gessano – vplyvný statkár

Rosina – pestúnka malej Chiary

Sciarmano – strážnik

Titina Riccettiová – Anitina sestra

Totone Bartolio – Tripoliho švagor (brat jeho manželky Chiary)

Všetci odišli a doma konečne všetko stíchlo. Lenivo sa potácam, špinavá od prachu, nahodená vo svojich starých šatách, a z veží nahromadených škatúl vyskakujú kusy šatstva nakúpené na upotených piatkových blšákoch. Konečne mám možnosť ani jeden nevynechať. Celé dopoludnie môžem uprostred šiatrov preberať farebné a špinavé látky, ktoré si kedysi dávno obliekal niekto neznámy.

Napríklad dnes ráno som narazila na biele bavlnené blúzky s ružičkami, aké sa dnes už nevyrábajú, a šťastná napúšťam vaňu, aby som ich vyprala.

Mnohí sa ma snažili presvedčiť, aby som opustila tento byt, pretože je malý a preplnený a hrozí, že umriem pri otvorenom okne, keď dostanem záchvat astmy. Ja však nikoho nepočúvam a myslím na to, že je zbytočné pre všetko sa znepokojovať: smrť príde, keď má prísť, a nikto s tým nič nespraví. Odnesú ma preč úzkym schodiskom, aké bývajú v nových bytovkách, a budú mať čo robiť, kým odpracú všetok ten odpad, ktorý bol mojím životom.

Keď som bola malá, obliekali ma ako filmovú hviezdu a ja som sa na svet dívala očami bábičky, veľkými a širokými ako motýlie krídla. Nikto si nikdy nevšimol, že pravé oko mám od narodenia úplne slepé. A proti škvrne spôsobujúcej moju slepotu bol bezmocný aj každý lekár, ktorého som neskôr stretla.

Za mojimi plavými vlasmi a levou hrivou sa všetci otáčali, a keď som kráčala ponorená do svojich myšlienok, autá prudko brzдили, aby ma na ceste nezrazili.

Žila som v každom meste tejto krajiny a nikdy som sa nevedela usadiť, neustále prenasledovaná desivými predstavami. Putovala som cestami, bytmi, dokonca som striedala aj bistrá, kde som si s obľubou dávala rannú kávu, len aby som bola nevystopovateľná. Šlo o stopy mojich príbehov o princeznej vo vyhnanstve, v tejto bezduchej krajine, kde sa mojim pľúcam tak ťažko dýcha.

Možno som sa narodila pre veľkolepé poslanie, no vedelo o tom iba pár ľudí: moja teta donna Peppina Curatoreová a Anita, moja matka. Zrejme po tom túžil aj môj otec Francesco, ale iba z márnomyseľnosti.

Najviac na svete ma milovala donna Peppina, preto ma ukradla matke a obrátila proti nej. Mala som len dvanásť rokov, keď sa rozhodla, že sa stanem „veľkou profesorkou“. Svet ma nebavil, pretože sa mi zdalo, že ľudstvo ženú vpred prudké túžby a divé vášne, ktoré neprežívam, nedokážem si ich ani predstaviť a ktoré ma, koniec koncov, desia.

Teraz, s pribúdajúcim vekom a keď z nejakého nevysvetliteľného dôvodu predčasne chradnem, ma môj zoslabnutý vzhľad a oneskorene sa objavujúce vrásky chránia viac ako obnosené šatstvo, ktoré mi zakrýva telo. Takto oblečená, bez veku a bez pohlavia, sa konečne zo sveta smejem.

Nebolo to tak vždy.

Kedysi dve ženy bojovali o to, aby ma mali iba pre seba. Rozprávalo sa o tom, ako ma Anita, ktorá sa nikdy nevydala, mala s vojakom Francescom.

Kým neprišiel prvý záchvat astmy, moje pľúca dokázali spievať vysoké C tak dlho, až sa začal chvieť krištáľ na lustri. Spievala som aj niekoľko rokov potom, čo prišla astma, a prestala som až po smrti svojich drahých príbuzných – Peppiny a Anity. Snívalo sa mi, že vedľa seba spia na dvoch bielych, ustlaných posteliach a ja ich prebúdzam spevom, ale prosia ma, aby som prestala, pretože sú unavené a chcú si oddýchnuť.

Nikdy som si nechcela prelistovať snár ani stavať na čísla v lotérii, ako mi to poradila starenka, ktorá prichádza každý

deň okolo obeda a pre ktorú navarím trochu jedla navyše. Verím totiž, že zmysel toho sna mi napadol hneď, ako som sa spotená od vzrušenia prebrala.

Večer si sadnem na balkónik v spálni, ktorá kedysi patrila tete, a pozerám sa na úzku prázdnu ulicu, kde nechcú rásť ani stromy. Snažím sa dýchať a nenechať sa prekvapiť hlasmi. Odmietam spoločnosť, ktorá sa okolo mňa náhle objaví, priťahovaná tým, čo je vo mne a čo ešte nepoznám.

Nakoniec, keď sa v izbe a na horizonte stratia všetky body, na ktoré by som mohla uprieť zrak bez toho, aby ku mne prichádzali príznaky naložené svojimi príbehmi, bez vášne a bez hnevu sa v zajatí svojich spomienok rozplačem ako obliehaná citadela.

Sú tu všetci, v tomto byte bez vzduchu a bez svetla, spoznávam ich jedného po druhom, aj tých, ktorých som nevidela ani na fotkách, aj priateľov priateľov; striedavo si hovoria a svoje tieň premietajú na béžovú tapetu ako v nejakom veľkom kine.

„Chiara, posielala ma tvoja teta Peppina... Chiara, poznal som tvoju matku... Vieš, kto som, Chiara, poznáš ma...? Chiara... Chiara... Chiara...“

Šepoty silnejú ako augustový koncert cikád a za chvíľu je ich plná izba, ja sa mením na kvet, na strom, na steblo trávy; alebo som iba vyprahnutou zemou, ktorú vyšliapali, alebo pramenitou vodou, ktorú vypili.

Teraz sa konečne vracia čas mojich predstáv a môjho spevu bezchvostej sirény, teraz, keď obe moje ženy zanechali svoje pozemské telá a o mne a mojom živote vedia všetko.

A ja s nimi.

PRVÁ ČASŤ

ODVAHA

Přicházám k tebe s veštbou

Archilochos

Šťastné detské spomienky a pestúnka Rosina

Tá bezprizorná bytosť, ktorá ku mne prichádza zo zatemneného zrkadla v chodbe, oddeľujúcej kuchyňu od kúpeľne a od izby s pohovkou, som ja.

Keď k nej roztržito či nedbanlivo zdvihnem zrak, nezaráža ma súdržnosť tela a zmätené oblečenie o nič menej ako zakalený pohľad. To čudné vystrašené a apatické zvieratko som ja a zrkadlo v častiach, v ktorých nie je slepé, zachováva svoju plnú diabolskú moc, pozerá sa na mňa s nenávisťou a odhaľuje cigánsky neporiadok mojich úlovkov.

Utečiem spreď neho a trasiem sa, no prenasleduje ma.

Smerujem do izby s pohovkou, aby som sa spamätala. Pre večne zavreté okenice je ponorená do nehybného prítomia a vzadu pri stene pod starými plachtami tróni kopa mojich pokladov.

Rozkladacia pohovka s operadlami v jednej výške, príliš nízko, aby som mohla dýchať bez veľkého vankúša pod chrbtom, sa láskavo pozerá na farebný vrch dvíhajúci sa oproti. Neopatrne sa na ňu hodím, zvířim sivý, takmer hrubozrnný prach, ktorý sa potom usádza priamo na mne: dnes večer budem mať astmatický záchvat. Ďalší dôvod navyše, aby som sa vykašľala na tých pár záležitostí, ktoré presahujú neúprosne možnosti mojej apatie a vnucujú sa mi ako NEVYHNUTNOSŤ, ktorej sa toľko obávam, hoci som ju vytrvalosťou svojho úpadku od seba oddelila.

Napriek tomu, niekedy, keď narýchlo robím nejakú drobnú povinnosť, sa hrozivo vynorí z tajných zákutí môjho vedomia, rastie ako slepá a brutálna bolesť a rozširuje sa, aby našla svojho vlastného hýbateľa, hlas, ktorý ju prebudil.

Štvaná ako úbohá korisť, prenasledovaná svorkou psov, sa uchýlim k čistej mysli a urobím niekoľko rituálov na odplašenie strašného pocitu, že ešte môžem niečo vykonať alebo niečomu zabrániť. Horúčkovito zaborím prsty do vlasov, od čela smerom k temenu, a opakovane si masírujem časť hlavy, kde sa podľa môjho pocitu rodí myšlienka NEVYHNUTNOSTI. Ktosi mi vysvetlil, že je výtvorom ľudskej mysle, akýmsi druhom tragickej domýšľavosti zrodenej z potreby zdôvodniť vlastné jestvovanie s povinným koncom, ktorým sa završuje: so smrťou, jedinou a večnou NEVYHNUTNOSŤOU.

Nikdy na smrť nemyslím a nič z toho, čo s ňou súvisí, akokoľvek obľudné, sa ma netýka. Zriedkavé narážky na smrť, objavujúce sa v snoch, pôsobia ako veštbá osudu, ktorý bol pre mňa vybratý. Napriek tomu sa ani v tejto vidine nikdy neobjavila ako moja vlastná smrť, už v samotnom sne sa zbytočne namáham spomenúť si, kedy presne som vlastne zomrela a čo to pre mňa znamená. Zvyčajne sa prebudím a okamžite si uvedomím, že žijem, a vnuknutie sna sa stane prchavým ako jemná para, ktorá uniká a vzdaľuje sa do nebeských výšok.

Neviem, z čoho sú vytvorené sny, a nedokážem ani pochopiť, či sa rodia z iných a odlišných zmyslov, než sú tie, čo zvyčajne používame; možno vznikajú zo zadržiavaných alebo zabudnutých pocitov, ktoré sa prebúdzajú, keď ich náhle prestaneme potláčať.

Keď bdiem, moje zakázané zmysly mi neprinášajú dar iného snového jestvovania: nepatrím do úžasného klubu vizionárov, ktorí sú schopní pretvoriť skutočnosť podľa svojich túžob, ako napríklad teta Peppina. A rovnako nepatrím k hrdinskému rodu tých, ktorí neveria, že sú schopní snívať,

no vytvorila ten najšialenejší sen a svoju odvahu si mýlia so životom. Moja matka bola taká. Ja nie.

Ja som, na svoje nešťastie, ponorená do skutočnosti a unášaná ňou: zvíťazila nado mnou, pred očami sa mi zmiešala ako temná mozaika, ktorej časti sa menia, ako chcú, a podľa svojej vôle a pamäti sa núkajú ako vytrhané strany zo zošita.

S matkou sme dlho žili spolu, bezvýhradne zamilované jedna do druhej, s malým zástupom dobromyseľných bytostí, ktoré sa o mňa starali počas mnohých hodín, keď Anita musela pracovať mimo domu.

Mala som tmavovlasú a chudučku pestúнку s dlhými pavúčími nohami a veselou, nevyspytateľnou povahou. Volala sa Rosina a starala sa o mňa celé dopoludnia. Keď nastal čas obeda, prišla celá Rosinina rodina a dom sa zaplňal pachmi a hlasmi; a tak ma posadili do drevenej stoličky, aby som celej tej trme-vrme ľudí a vecí neprekážala. Zbytočne som vrieskala, aby ma nechali na podlahe, aby som sa mohla hrať s Maurinom, s najmladším z ich rodiny, ktorý mal o päť rokov viac ako ja a bol plachý a nežný. Z výšky sedačky som ho prevyšovala a blabotala som s ním, podávali sme si kúsky papiera, gombíky a vymieňali si tisícky úsmevov. Keď sme sedeli za stolom a jedli sme, v detskej mysli som ten zástup ľudí nedokázala spočítať. Keď som ako dospelá neraz sedela za dlhými stolmi, nikdy sa mi nezdali také veľké a také šťastné ako vtedy.

Anita ma ani na okamih nepúšťala z rúk, tvár a vlasy mi zasypávala bozkami plnými omrvíniek a dovolila mi rukami ochutnávať rôzne jedlá. Keď som sa neprestávala dožadovať jedla, kúsok si odtrhla od úst a dávala mi ho tak, ako videla vtáky kŕmiť svoje mláďatá, a hladkala ma, kým sa mi s uspokojením nezačali zatvárať oči. A tak mi hlava padala na najteplejšiu časť prs: medzi podpazuším a prsníkom, ako stvorenou na uspávanie detí.

Nevedela som nič o tom, že je vojna, až do dňa, keď sme sa všetci šli skryť do jaskýň svätého Petra, kúsok za mestečkom, pretože vestník ozbrojených síl oznamoval, že lietadlá bombardujú okolie šesťdesiat kilometrov od nás a približujú sa k stanici. Vyrazili sme ráno akoby na výlet, s taškami plnými handier a chleba, veľká procesia dedinčanov, ktorá nesúrodo napredovala a v pochmúrnom mlčaní za sebou ťahala deti a starcov.

Moja pestúnka Rosina mala chuť spievať, pretože tou cestou sa zvyklo chodiť na odpustovú púť k Matke studní a kňaz intonoval: „Hľááď na svoj ľúúú, krááásna Pááni, ako Ťa s úúúctou vzýýýva!“ No vždy, keď sa snažila povedať svojej matke, že ju pozná celú, lebo sa ju naučila od rehoľných sestier, keď mala ísť na prvé sväté prijímanie, dostala po hlave a vykrikla hlasno ako poplašná siréna.

Niesla som sa v matkinom náručí a z toho hniezda lásky som sa pozerala na neznámy svet. S Rosinou sme nikdy nešli tak ďaleko a to nie preto, že by moje kroky boli prekážkou ponáhľajúcej sa pestúanky (naopak, tá nikdy nedbala na môj nízky vek), ale preto, že ju vždy prísne karhali, aby sa nesprávala pochabo a aby sa mi ničो nestalo.

Ráno, keď k nám prišla, našla ma už oblečenú do vlnených štrikovaných šatočiek a s mašľou vo vlasoch, ktorú mi Anita viazala, aby mi nepadali do očí. Zostali sme samy, spravili sme si nejaké malé schválnosti a vymenili si pár nežností. Rosina vždy chcela ísť von bez ohľadu na počasie a Anita nám skrývala kabáty, keď bola vonku priveľká zima. Šla som s ňou až za mestečko, kde už nestáli domy a široko-ďaleko boli len zarastené polia a kríky. Raz som si oškrela koleno, keď som sa pošmykla na príkrej ceste a kotúlala som sa niekoľko metrov s neuveriteľnou detskou ľahkosťou. Keď sme sa vrátili domov, ja s rozviazanou mašľou a v špinavých šatách, Rosina všetko poprela a povedala, že nevie ani kedy, ani ako som si ublížila. Skleslá Anita sa prestala vypytovať, pretože niekedy bolo lepšie rozprávať sa so stenou ako s Rosinou, a zahrnula ma celou svojou pozornosťou. A kým ma

hladkala a fúkala mi na nos a dychom mi zohrievala ruky, zajachtala som prvú vetu svojho kratučkého života a veľmi som sa rozosmiala: „Jaja tumpete!“ povedala som skusmo jedným dychom. A potom som to sebaisto opakovala čoraz hlasnejšie a pred šťastným Anitiným zrakom som sa gúlala po zemi, aby som jej ukázala svoje slávne tumpete.

V jaskyni svätého Petra sme ostali jednu noc a celý deň, ale nepočuli sme ohlásený rachot motorov ani hluk blížiaceho sa bombardovania. Pre nás deti to bol veľký sviatok a žiadna vyhrážka ani výčitka nám nedokázala schladiť živú krv, na mieste, kde sa zákazy a príkazy nedali vynútiť a padali s ľahkosťou pierka.

No vrcholom môjho šťastia bolo, keď sa vzduchom nieslo dlhé vyzváňanie celého stáda oviec, ktoré sa pred príchodom večera prišlo schovať do jaskyne. Zaspala som uprostred bečania oviec a kriku detí, bez toho, aby na mňa vojna vrhla svoj tieň smrti.

Kde sa so mnou zoznámil Francesco

Z mnohých neistôt, ktoré sa vteli do môjho života a vytvárali ho, som bola od jednej ušetrená, nikdy som nemusela pochybovať o matkinej láske. Jej oddanosť, nežnú vášeň, s akou sa o mňa starala, som považovala za istotu a uvedomovala som si neklamnú krásu svojho šťastia.

Teraz, keď stopy môjho biologického ženstva (posledné, ktoré sa bránili na barikáde ženskej identity popieranej až do krajnosti) predčasne zmizli a už nemusím strácať prebytočnú pulzujúcu krv, myslím na to, akou neskrotnou bytosťou bola. A žasnem, ako keď človek nečakane narázi na chrám postavený pre nejaké pohanské božstvo alebo sa ocitne zoči-voči veľkolepému a hrozivému prírodnému javu: zemetraseniu či uragánu. Taká bola sila mojej matky alebo sila, ktorá sa mi vyjaví, keď si spomeniem, k akým jednoduchým a ohromným skutkom sa v živote odhodlala.

Áno, viem: žena, ktorá už nesedí vedľa mňa na gauči, ale